

Hrsg.: Schulverwaltung Helsinki
Finnland 1963

Lehrgänge in Geschichte u. Staats-
bürgerkunde samt Wirtschaftswissen-
schaft

Lehrplan für höhere Schulen:

Klasse 1-5 Mittelschule 1963 bis
1972-76

Klasse 6-8 Oberstufe 1967 bis [1982]

in schwedischer Sprache

Hrsg.: Schulministerium Helsinki
Finnland 1963

Rundschreiben an Direktoren von
staatlichen und privaten Schulen,
Volkshochschulleitern und
Leitungen der kommunalen Mittel-
schulen

Lehrgänge in Geschichte u. Staats-
bürgerkunde samt Wirtschaftswissen-
schaften

in schwedischer Sprache

Georg-Eckert-Institut BS78

1 235 379 5

Nr 2100 lär.avd.

~~1459~~-folkund.avd.

Skolstyrelsen

Helsingfors, den 2 augusti 1963

C i r k u l ä r till rektorerna för de statliga och privata läroverken, statens folkskolinspektörer och föreståndarna för de kommunala mellanskolorna

Undervisningsministeriet har den 26 april 1963 fastställt de nya lärokurserna i historia och samhällslära samt ekonomikunskap, och skolstyrelsen har den 15 februari 1963 fastställt de härtill anslutna metodiska anvisningarna. Undervisningsministeriet har vidare förordnat, att de nya lärokurserna böra successivt införas från och med ingången av läsåret 1963-1964, likväl så, att de på gymnasialstadiet få följas redan före läsåret 1967-68.

Skolstyrelsen översänder härjämte till skolorna beroende på deras storlek 2 - 4 exemplar och till folkskolinspektörerna ett exemplar av de nya lärokurserna och metodiska anvisningarna.

Skolornas rektorer och föreståndare äga diarieföra och förvara ett exemplar som arkivexemplar, vilket endast mot kvittering lånas ut åt lärarna. De övriga exemplaren torde kunna införas i skolbibliotekets förteckningar. Det är av vikt att tillse att duplikaten icke förkomma.

Rektorerna och föreståndarna uppmanas att underrätta samtliga historielärare i de av dem ledda skolorna om de nya lärokurserna.

Generaldirektörens ställföreträdare

A. S a l m e l a

A. Salmela

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek

82/2284

Avdelningschef

L.I. Kaukamaa

st. bilagor

SF

2-9(1,63)

LÄROKURSERNA I HISTORIA OCH SAMHÄLLSLÄRA SAMT
I EKONOMIKUNSKAP

1. Undervisningens mål

a) Historieundervisningens mål

Ändamålet med historieundervisningen i mellanskolan är att hos eleverna utveckla intresset för historia samt, genom att göra dem förtrogna med vårt eget folks och de viktigaste kulturfolkens förflutna, att lära dem känna och förstå aktuella nationella och internationella händelser och företeelser. Ändamålet med historieundervisningen i gymnasiet är att utveckla särskilt förmågan att tänka historiskt, att fästa uppmärksamhet vid betydelsen av händelser och företeelser med stor historisk bärvidd samt speciellt att lära eleverna känna och förstå de aktuella nationella och internationella företeelsernas förekomst och deras historiska bakgrund.

Det direkta målet för historieundervisningen är meddelandet av kunskapsbetonad historisk bildning. Till undervisningsområdet hör hela mänsklighetens historia. Visserligen bör man i främsta rummet sätta sig in i vårt eget folks öden och Europas historia, men man bör även göra sig förtrogen med utvecklingen hos folken i de övriga världsdelarna samt med det internationella samarbetet. Stommen i historieundervisningen utgör den politisk-sociala historien. Den politiska utvecklingen bör behandlas i stora drag, varvid uppmärksamheten fästes framför allt vid vittbärande händelser och företeelser samt vid de ekonomiska, sociala och ideella faktorer, som inverkat på desamma. I kulturhistoriska tidevarvsöversikter bör resp. tidevarvs karaktär förklaras ur olika aspekter, dess materiella kultur beröras, i synnerhet dess näringsliv och ekonomiska liv, sociala institutioner och samhällsliv, samt dess andliga kultur, närmast vetenskapen, konsten och religionen.

Jämsides med meddelandet av kunskaper strävar man till av vårt folk allmänt godtagna socialt-etiska mål. Till dessa hör andlig självständighet, fosterlandskärlek och laglydnad, social ansvarskänsla och rättvisa, samhällelig och politisk aktivitet samt samarbetsvilja och -förmåga.

Ändamålet med undervisningen i den litteratur, scenkonst, musik, arkitektur-, skulptur- och målarkonst, som ingår i historieundervisningen, är i främsta rummet att klargöra karaktären hos de

olika tidevarven, medan den egentliga estetiska uppfostran stannar inom ramen för andra läroämnen.

b) Målet för undervisningen i samhällslära

De allmänna didaktiska och pedagogiska målsättningarna vid undervisningen i samhällslära innefattas i ovan framförda målsättning för historieundervisningen. Gemensam för samhällslära och historia är samhällenas historia, men huvudvikten vid samhällsläran ligger i behandlingen av det nutida samhällets organisation och samhällspolitiken. Samhällspolitiken innefattar förutom socialpolitik även ekonomisk politik och kulturpolitik.

Målet för undervisningen i samhällslära särskilt i mellan-skolan är förtrogenhet med det nutida samhället och speciellt med samhällets struktur i Finland och samhällslivets former. Jämsides med detta kunskapsmål bör även observeras strävan att åstadkomma medborgarfostran, varvid man särskilt bör lägga an på att framhäva betydelsen av arbetseffektivitet och aktning för arbetet samt vid nödvändigheten att iakttaga moraliska principer även i den samhälleliga och politiska verksamheten samt i det ekonomiska livet och affärslivet.

I gymnasiet bör man jämsides med en fördjupande behandling av samhällets organisation sträva till att hos eleverna väcka intresse för samhällelig verksamhet och att fostra ett socialt sinnelag, förmågan att leva som medlem i ett samfund med tolerans och förståelse för sådana olikartade samhällsåsikter och strävanden, som syftar till vårt folks gemensamma bästa, men avviker från vår egen uppfattning.

Målet för undervisningen i ekonomikunskap, som ansluter sig till samhällsläran, är att utreda såväl näringarnas och det ekonomiska livets historia som det nutida näringslivets struktur och den ekonomiska politik som utövas av den offentliga makten. Det är nödvändigt att utreda de viktigaste ekonomiska grundbegreppen antingen i samband med historieundervisningen eller under separata lektioner i samhällslära. Ett mål för undervisningen i ekonomikunskap är även väckandet av håg för ekonomiskt sinne, företagsamhet och sparsamhet.

II Översyn av lärokurserna

En nödvändig förutsättning för en framgångsrik historieundervisning är en rätt stor frihet och rörlighet. Lärokurserna är inte avsedda att vara så fast bestämda, att man inte kunde ägna tid till att vidlyftigare fördjupa sig i något tidevarv eller någon historisk företeelse, ifall läraren eller eleverna har intresse för det. Dock har man försökt fastställa lärokurserna så, att de ger så tydliga anvisningar som möjligt om hur undervisningen bör ordnas.

Översynen av lärokurserna betyder å ena sidan ett förskjutande av tyngdpunkten och en utökning av kursen samt å andra sidan åter en kännbar nedskärning av kursen.

Tyngdpunkten i undervisningen bör såväl i allmän historia som i Finlands historia förskjutas till den nyaste tiden eller 1800-1900-talen, emedan dessas betydelse är viktigast för att kunna förstå nutidens företeelser och händelser. Den nyaste historien blir år för år av sig själv mera omfattande. Undervisningen i samhällslära och ekonomikunskap, som är inrymd inom ramen för timantalet i historia, bör intensifieras, så att man sålunda kunde främja den av ett demokratiskt samhälls- och statskicks förutsatta medborgarfostran. En utökning av kursen är nödvändig även för denna undervisnings vidkommande.

Undervisningsstoffet i historia bör i någon mån utökas med utomeuropeiska länders historia, emedan mänsklighetens utveckling har lett till att alla världens folk blivit alltmera beroende av varandra och kommit i allt större kontakt med varandra.

Det är inte ändamålsenligt att utföra gallringen av historiekursen genom att likformigt förkorta hela kursen, utan genom att koncentrera framställningen till historiens stora uppsvinsperioder. Likväl bör vid undervisningen helhetssynen och utvecklingslinjerna bibehållas. En del krigshändelser, t.o.m. rent av många krig, kan lämnas obehandlade. Gallringen kan göras rätt kraftig ifråga om det kyrkohistoriska stoffet.

Emedan undervisning i de konsthistoriska stilarna och tidevarven meddelas under lektionerna i teckning, erbjuder sig även härvid möjligheter till nedskärning av stoffet. Det är inte heller skäl att i samband med historieundervisningen ingående behandla filosofiska läror. I stället för att enbart omnämna många detaljer, speciellt namn och årtal av sekundär betydelse, bör man, då man framställer helhetsbilden av ett tidevarv eller en kultur

form, sträva till att framför allt få fram dess geografiska, ekonomiska, sociala, politiska, religiösa och kulturella specifika karaktär.

Gallringen av lärokursen borde likväl inte få leda till ett ordkargt eller summariskt framställningssätt i historieläroböckerna. Ett levande och åskådligt framställningssätt, vartill även hör berättelser, utdrag och talesätt, (bevingade ord och uttryck,) borde iakttagas, trots den nödvändiga inskränkningen av läroböckernas sidantal. En mångsidig åskådlighet är ytterst viktig speciellt i läroböckerna för mellanskolan. I stället för digra läroböcker borde man sträva till att använda kompletterande läseböcker eller andra historiska framställningar. Sådana borde anskaffas till skolornas bibliotek i flere exemplar för de historieintresserade elevernas räkning och för att användas vid förberedelse av muntliga framföranden.

Gamla tidens historia bör till omfånget skäras ned, dock så, att Greklands och Roms historia kan behandlas tillräckligt ingående. Den tid som använts till behandlingen av såväl den förhistoriska tiden som de orientaliska folkens historia bör inskränkas. Härvid förkortas Assyriens, Babyloniens och Persiens historia, men uppkomsten och utvecklingen av Egyptens kultur är det skäl att mångsidigt utreda (de ekonomiska förutsättningarna, den sociala, materiella och andliga kulturen). Den egentliga behandlingen av Indiens och Kinas kultur kan framskjutas tills de omedelbart börjar påverka Europas historia. Behandlingen av de grekiska myterna och Roms kejsartid kan inskränkas, liksom även detaljer ur krigen.

I medeltidens historia kan detaljerna i folkvandringarna samt speciellt i striden mellan påven och kejsaren märkbart inskränkas och särskilt i gymnasiet behandlas i form av längdsnitt och systematiska översikter. Framför allt gäller det att få fram ett helhetsintryck av uppkomsten av det medeltida samhället och nationalstaterna. Behandlingen av övergångsskedet mellan medeltiden och nya tiden, renässansen, är det inte skäl att förkorta.

Från nya tidens nationalstaters historia under 1500-1700-talet kan utelämnas en del sådana krig och politiska händelser, som för närvarande behandlas men som ur helhetsutvecklingens synpunkt är av sekundär betydelse. Det viktigaste är, att utvecklingen av tidevarvets näringsliv, förändringen av adelns ställning, enväldets uppkomst och befästandet av borgerskapets ställ-

ning klart framhäves. Framställningen av de olika företeelserna koncentreras till de länders historia, där de framträder som mest typiska. Med tillhjälp av tvärsnitt bör en helhetsbild skapas.

Även inom den nyaste tidens historia kan inskränkningar göras. Framställningen av franska revolutionen och Napoleon-tiden är det skäl att förkorta och koncentrera betydligt. I de olika ländernas 1800-tals historia kan förkortning åstadkommas t.ex. genom att i form av tvärsnitt granska framträdandet av liberalismen och nationalismen 1820-30 och 1848. I kolonialfrågan kan även en koncentrerad allmän framställning, som belyser besittandet av kolonier, göra det möjligt att få en klarare bild än vid en kronologisk framställning. Frågan om Fjärran Östern och Amerikas historia förtjänar dock att ägnas mera uppmärksamhet än hittills. Vid behandlingen av den andliga kulturen kan en kännbar rörelsefrihet förekomma, beroende på lärarens och elevernas intresse. De bildande konsterna och litteraturen intresserar många, så även de vetenskapliga prestationerna, men man kan också nöja sig med att föredraga endast deras väsentliga drag, då frågor beträffande dessa områden även återkommer i samband med andra ämnen. Vid ekonomiska och sociala frågor borde inom den nyaste tidens historia fästas särskild vikt. En sådan fråga som industrialismen och dess inverkan på näringslivet, samhällets struktur, de sociala förhållandena och kulturlivet är det skäl att behandla grundligt.

Världskriegen samt tiden emellan och efter dem kan behandlas koncentrerat och därvid fästas uppmärksamheten vid utvecklingslinjer och allmänna problem, varigenom man får tid att dryfta den nutida världens internationalism och därav föranledda problem, uppgifter och möjligheter.

Tyngdpunkten i kursen i Finlands historia bör förskjutas så, att en tredjedel av lektionerna användes för tiden under det svenska väldet, en tredjedel för den autonoma tiden och en tredjedel för självständighetstidens historia, till vilken sistnämnda ansluter sig behandlingen av det nuvarande samhället och näringslivet. Gallringen av stoffet i Finlands historia sker i mellanskolan i någon mån på andra punkter än i gymnasiet. Den äldsta tiden kan kraftigt förkortas. Man är även tvungen att minska på Vasakonungarnas historia samt på detaljer i krigen mellan Sverige och Danmark. Likaså är det onödigt att speciellt i gymnasiet

skildra kungarna på ett så omfattande sätt som hittills. I allmänhet är det skäl att minska på antalet personer som upptas till behandling, men av dem som behandlas bör man sträva till att ge en levande bild. I mellanskolan är det skäl att lägga vikt vid Finlands kulturhistoria, men man bör ej fördrå, att eleverna skall komma ihåg väsentliga detaljer och namn. I gymnasiet kan man koncentrera sig mera på den politiska historien och därtill anslutna ekonomiska och sociala frågor. Många av de avsnitt som hör till den tidigare historien är det skäl att i gymnasiet behandla i repetitionsform. Sålunda är det möjligt att fördjupa sig i Finlands nyaste historia och att ägna mera uppmärksamhet t.ex. åt de händelser, genom vilka vårt land vann självständighet, ävensom åt samhällets struktur och de samhälleliga problemen.

Preciseringen av lärokurserna i historia försvåras avsevärt av att man å ena sidan bör observera kursen i dess helhet och enhetligheten i de tidevarv som undervisas i de olika klasserna, å andra sidan även bör beakta de didaktiska synpunkter, som betingas av elevernas ålder. Lärokursernas innehåll har fastslagits framför allt beträffande den allmänna målsättningen för kunskapsinnehållet. Man har utgått ifrån att man vid valet av undervisningsstoff och undervisningsmetoder såväl i mellanskolan som i gymnasiet beaktar karaktären, intressena och förutsättningarna för inhämtande av kunskap hos resp. åldersgrupp, men att man härvid ger lärarna möjlighet till en viss valfrihet. Speciellt vid utarbetandet av läroböcker bör särskild uppmärksamhet fästas vid urvalet av detaljer inom undervisningsstoffet. Det allmänna kunskapsmål som lärokurserna uppställer som mål, kan man naturligtvis uppnå på många olika sätt, varför preciseringen av innehållet i lärokurserna inte sträcker sig till detaljer.

Utöver det som i de metodiska anvisningarna säges om undervisningsmetoderna är det skäl att framhålla, att man i mellanskolan bör nöja sig med centrala synpunkter vid strävan till det uppställda målet. Dessa bör framföras i levande samband med personer, händelser, platser, minnesmärken, byggnader c.dyl., och med användande av olika åskådningsmaterial. Vid undervisningen är det visserligen skäl att klass för klass något öka mängden av det nya kunskapsstoff, som skall inläras, men man bör ändå akta sig för att inlära många kanske mindre betydande detaljer.

I gymnasiet bör de till behandling upptagna frågorna belysas

med nya sakuppgifter, som kompletterar undervisningen i mellanskolan, varvid man bör sträva till att framhäva utvecklingslinjerna. Det inre sambandet mellan vissa företeelser och händelseserier från tidevarv till tidevarv bör man lägga an på att skärskåda genom att jämföra dem med varandra (längdsnitt). Tidevarvens karaktäristiska drag bör fås fram genom att utreda huru de kommer till uttryck på olika områden och i olika länder (tvärsnitt). För erhållandet av en levande bild bör uppmärksamhet fästas vid historieforskningens metoder och vid de dokument som utgör en grund för dem m.m.

Vad som ovan sagts beträffande urvalet av detaljer inom det historiska undervisningsstoffet gäller även beträffande samhällslära och ekonomikunskap. Samhällsläran i mellanskolan får inte bli ett inpräntande av namn, begrepp och stadganden, utan den bör vara en orientering i de vanligaste formerna av samhällelig, politisk och ekonomisk verksamhet.

Vid undervisningen av samhällslära i gymnasiet kan större uppmärksamhet fästas vid särdragen i vårt samhälls- och stats-~~skick~~, men huvudvikten bör likväl fästas vid att man lär sig förstå de sociala och politiska uppgifterna och de problem som ansluter sig till utförandet av dem, samt framför allt vid att utveckla en social inställning på ett sådant sätt, som vårt demokratiska stats- och samhällsskick förutsätter.

III Lärokursernas innehåll

A. Mellanskolan

Genom att gruppera innehållet i kurserna har man strävat till att anvisa de frågor, som borde behandlas inom ramen för kursen. På denna gruppering bygger även lärokurserna för olika skolformer och klasser. För undervisningen av allmän historia och Finlands historia i mellanskolan har uppgjorts en gruppering av innehållet, som i huvudsak bygger på den tidigare grunden och följer det kronologiska framställningssättet. Stoffet i samhällslära och ekonomikunskap har införts i sakgruppen "Det nutida samhället i Finland" samt det internationella aktuella stoffet i sakgruppen "Världen av i dag".

1. Allmän historia

I Gamla tiden

1. Förhistoria: Kulturens uppkomst och dess första yttringar.
2. Orienten: Ursprungliga former för ett organiserat samhälls-
liv.
 - a) Egyptierna - uppbyggare av en mångsidig kultur
 - b) Babylonierna - jordbrukare och köpmän
 - c) Assyrierna - tidiga erövrare
 - d) Fenicierna - sjöfartens banbrytare
 - e) Perserna - utvecklare av en centraliserad administration
3. Grekland: Den europeiska kulturens uppkomst.
 - a) Förutsättningarna för Greklands kultur
 1. Naturförhållandena, befolkningen och näringarna
 2. Religionen, myterna och de nationella festerna
 - b) Greklands statskick
 1. Samhällsklasserna, stadsstaten
 2. Athens och Spartas politiska specialkaraktär
(uppfostran)
 - c) Huvuddragen i Greklands politiska historia
 1. Perserkrigen
 2. Orsakerna till förlusten av självständigheten
 3. Alexander den Store
 - d) Den andliga kulturen i Grekland
 1. Skalde- och scenkonsten
 2. Bildande konst
 3. De stora tänkarna (i främsta rummet personbeskrivningar)
4. Rom: Den västerländska kulturens utveckling.
 - a) Uppkomsten av stadsstaten Rom
 1. Italiens naturförhållanden, befolkning och näringar
 2. Roms samhällsklasser, det republikanska regerings-systemet, tjänstemännen och militärväsendet
 - b) Utformningen av Roms världsvälde
 1. Erövringen av Italien och de puniska krigen
 2. Samhällsförhållandena efter de stora krigen
(Bröderna Gracchus)
 3. Det republikanska systemet försvagas (Caesar)
 - c) Kejsarväldets tid.
 1. Augustus och kejsarväldets karaktär
 2. De mest betydande kejsarna

3. Pax Romana, näringarna och levnadsvanorna
4. Historieskrivningen och rättsvetenskapen
5. Byggnadskonsten
- d) Det Romerska rikets upplösning
 1. De ekonomiska och sociala förhållandena under kejsarväldets slutskede
 2. Kristendomens utbredning
 3. Rikets delning

II Medeltider

1. Germanernas forntida förhållanden.
2. Medelhavsområdet under den tidigare medeltiden.
 - a) Germanernas folkvandringar
 - b) Öst-Rom
 - c) Arabernas politiska öden och kultur
3. Väst-Europa under den tidigare medeltiden.
 - a) Frankerna under merovingertiden, anglosachsarna och västslaverna
 - b) Den ekonomiska och kyrkliga utvecklingen under folkvandringstiden
 - c) Frankerna under karolingertiden
 - d) Vikingatågen
 - e) Feodalväsendet
 - f) Adeln och bönderna
 - g) Karolingerväldets upplösning
4. Kampen mellan den världsliga och den andliga makten.
 - a) Uppkomsten av det tysk-romerska kejsardömet
 - b) Investiturstriden
5. Den katolska kyrkans blomstringstid.
 - a) Korstågen
 - b) De av korstågen orsakade förändringarna i ståndssamhället
 - c) Handeln och städerna i Västerlandet
 - d) Klostren, skolorna, universiteten, vetenskapen och konsten
6. Den politiska utvecklingen under den senare medeltiden
(de viktigaste händelserna)
 - a) Frankrike
 - b) Pyreneiska halvön
 - c) England
 - d) Tyskland

- e) De nordiska länderna
- f) Öst-Europa
- g) Öst-Rom och turkarna

III Nya tiden

1. Övergången till nya tiden

- a) Italien under den senare medeltiden
- b) Renässansen och humanismen
- c) Renässanstidens litteratur
- d) Renässanstidens bildande konst
- e) Den vetenskapliga forskningen
- f) De s.k. stora uppfinningarna
- g) Upptäcktsfärderna
- h) Reformationen

2. 1500-1700-talet: Den enväldiga monarkins tid.

- a) Den politiska, ekonomiska och andliga utvecklingen
 - 1. Den Habsburgska ättens välde
 - 2. Den spanska stormakten och dess förfall
 - 3. Nederländska frihetskriget
 - 4. Den ekonomiska utvecklingen i Italien, Spanien och Nederländerna
 - 5. Cervantes, målarkonsten i Spanien och Nederländerna
 - 6. England under Elisabet I:s tid
 - 7. Shakespeare, scenkonsten
 - 8. Befästandet av kungamakten i Frankrike
 - 9. 30-åriga kriget, dess orsaker och följder
 - 10. Ludvig XIV som en representant för enväldet
 - 11. Merkantilismen
 - 12. Barocken (även musiken)
 - 13. Den fransk-klassiska litteraturen
 - 14. Kampen om statsmakten i England på 1600-talet
 - 15. Rysslands uppsving till den ledande makten i Öst-Europa
 - 16. Det franska väldets nedgång på 1700-talet
 - 17. Rokokon (även musiken)
 - 18. Preussen höjer sig till stormakt
 - 19. Katarina II. Polens delningar.
 - 20. De nordiska länderna

21. Englands inre utveckling på 1700-talet
 - Parlamentarismen
 - Industrins genombrott
22. Kampen om kolonierna
23. Nordamerikanska frihetskriget
24. Upplysningen
25. Den vetenskapliga forskningen
26. Fysiokraterna, Adam Smith
- b) De sociala förhållandena före franska revolutionen
 1. Ökningen av borgerskapets betydelse
 2. Förändringen av adelsståndets natur
 3. Böndernas ställning

3. Från franska revolutionen till I världskriget.

- a) Franska revolutionen
 1. Orsakerna till revolutionen
 2. De mest centrala skedena
 3. De viktigaste reformerna
 - ~~b) Napoleons tid~~
 1. Stabiliseringen av revolutionens resultat
 2. Utvecklandet av administrationen i Frankrike
 3. Fälttågens inverkan på förhållandena i Europa
 - c) Statsskicks- och nationalitetsstridernas tid
 1. Den andliga atmosfären under början av 1800-talet
 - Kongressen i Wien och reaktionen
 - Nyklassicismens arv och romantiken
 - Liberalismen och nationalitetsidén
 2. De sociala och politiska striderna 1820-1870
 - Latin-Amerikas väg till självständighet
 - Nationella revoltrörelser
 - Försök till samhällsomstörtningar
 - Englands inre utveckling
 - Andra kejsardömet i Frankrike
 3. Italiens enande
 4. Tysklands enande
 - d) Imperialismens tid
 1. Det tyska kejsardömet
 2. Tredje republiken i Frankrike
 3. Ryssland på 1800-talet
- Orientaliska frågan

4. De skandinaviska länderna
 5. Demokratins uppsving i England
 - Irland
 6. Kolonialimperialismens omfattning och karaktär
 7. USA:s inre utveckling
 8. Kinas förnedringstillstånd
 9. Japans uppsving
 - e) Den ekonomiska utvecklingen
 1. Industrialismen
 2. Råvaror och produktionskrafter
 3. Produktionsteknikens utveckling
 4. De nya trafik- och informationsmedlen
 5. Näringsfriheten, tullpolitiken
 - f) Förändringar i de sociala förhållandena
 1. Befolkningen och levnadsstandarden
 2. Företagar- och arbetarklassens tillväxt (kapitalismen)
 3. Missförhållanden förorsakade av industrialismen
 4. Arbetarfrågan
 5. Socialpolitikens uppkomst
 6. Lantbrukets utveckling
 7. Missförhållanden inom lantushållningen
 - g) Den andliga atmosfären under senare hälften av 1800-talet
 1. Naturvetenskapernas utveckling
 2. Realismen
 3. Sociala rörelser
 - kvinnoaksrörelsen
 - nykterhetsrörelsen
 - folkbildningssträvandena
 4. Arbetarrörelsen (socialismen)
4. I världskriget och den därpå följande tiden
- a) I världskriget, dess orsaker och följder
 - b) Sovjetunionens uppkomst
 - c) Nationella självständighetssträvanden i Europa (Nationalstaternas uppkomst)
 - d) Nationernas Förbund
 - e) Förändringen av det engelska imperiets karaktär
 - f) Demokratins expansion och parlamentarismens utveckling på 1920-talet

- g) Inre konflikter och diktatursträvanden under 1920-30-talet
- h) De totalitära staterna
- 5. II världskriget och den därpå följande tiden
 - a) II världskriget, dess orsaker och följder
 - b) USA:s växande inflytande
 - c) Ökningen av Sovjetunionens makt och folkdemokratierna
 - d) Europas problem
 - e) Kina och Japan
 - f) Asiatiska och afrikanska folkens väg till självständighet
- 6. Världen av i dag.
 - a) Den nutida kulturen
 - 1. Resultat av vetenskaplig forskning
 - 2. Vinningar inom tekniken
 - 3. Ökningen av kulturutbytet
 - b) Världens ekonomi
 - 1. Befolkningsproblemen och växlingarna i levnadsstandard
 - 2. Produktionsförutsättningarna
 - 3. Det ömsesidiga utbytet mellan folken
 - c) Det mellanfolkliga samarbetet
 - 1. De mellanfolkliga politiska organisationerna
 - 2. Det territoriella samarbetet (närmast Europa och Norden)
 - d) Aktuella universella problem (enligt lärarens prövning)

2. Finlands historia

I Förhistoria

1. Finlands befolkande

- a) De forntida inbyggarna
- b) Finnarnas ursprung
- c) Finnarnas inflyttning till landet

2. Finska folket som en nation.

- a) Näringsarna och handelsförbindelserna
- b) Det tidigaste samhällsväsendet
- c) Det andliga livet

II Finland förenat med Sverige.

1. Medeltiden

- a) Kristendomens utbredning och stabilisering i Finland
- b) Finlands ställning som en del av det svenska riket
- c) Administrationen och rättsväsendet
- d) Näringarna och bosättningen
- e) Ståndssamhällets uppkomst
- f) Grunddragen i kulturlivet
- g) Kalmarunionen

2. Reformationstiden.

- a) Mikael Agricola och den finska litteraturens uppkomst
- b) Gustav Vasas ekonomiska reformer
- c) Hertigdömet och storfurstendömet Finland
- d) Finlands adel och bönder

3. Sveriges stormaktstid

- a) Rikets territoriella expansion
- b) Statsförfattning och administration
- c) Adels maktställning
- d) Förändringen i Finlands ställning
- e) Per Brahes tid
- f) Det andliga livet i Finland
- g) Den enväldiga kungamaktens uppkomst
- h) Den stora reduktionen och dess verkningar
- i) Stormaktsväldets sammanbrott

4. Frihetstiden och det upplysta enväldets tid.

- a) Frihetstidens statsförfattning
- b) Riksdagens maktställning
- c) Inre konflikter och ständernas öst-politik
- d) Statsskicket under den gustavianska tiden
- e) Den finska självständighetstankens framträdande
- 1) Upplysningens och nyttans tidevarv
 1. Den ekonomiska teorin
 2. Den ekonomiska politiken
 3. Den naturvetenskapliga forskningen
- g) Fennofilerna och Porthan
- h) Konsten

III Autonomiens tidevarv

1. Skapandet av förutsättningarna för den autonoma staten.
 - a) 1808-09 års krig
 - b) Borgå lantdag
 - c) Organiserandet av administrationen.
 - d) Gamla Finland
 - e) Byråkratins tid
2. Det nationella uppvaknandet.
 - a) Lönnrot
 - b) Runeberg
 - c) Snellman
3. Utvecklingen av det konstitutionella politiska livet.
 - a) Behovet av reformer
 - b) Lantdagsverksamheten och partibildningen
 - c) Utvecklingen av den kommunala självstyrelsen
4. Den ekonomiska verksamheten.
 - a) Industrins uppkomst
 - b) Olika riktningar inom den ekonomiska politiken
 - c) Det finska myntet
 - d) Näringsfriheten och affärsverksamhetens utveckling
 - e) Förändringarna inom lant- och skogsbruket
5. Samhällsproblem
 - a) Förändringen av samhällets struktur
 - b) Torparnas ställning
 - c) De obesuttna och flyttningsrörelsen
 - d) Arbetarfrågan och arbetarrörelsen
 - e) Folkbildnings-, kvinnoaks- och nykterhetsrörelserna
6. Kulturlivet på 1800-talet.
 - a) Vinningar inom finshetsrörelsen
 - b) Skolväsendets utveckling
 - c) Vetenskapen och konsten
7. Ofärdsåren.
 - a) Februarimanifestet och Bobrikov
 - b) Ståndslanddagen och rösträttskampen
 - c) Storstrejken år 1905 och lantdagsreformen
 - d) Konstitutionskampen och partibildningen

8. Finlands självständighet.
 - a) Revolutionerna i Ryssland
 - b) Självständighetsförklaringen
 - c) Medborgarkriget

IV Självständighetstiden

1. Uppkomsten av det självständiga politiska livet.
 - a) Striden om statsskicket
 - b) Den uppbyggande demokratins tid
2. Demokratins kris på 1930-talet.
 - a) Den ekonomiska krisen och ideologiska konflikter (Lapporörelsen)
 - b) Det ekonomiska uppsvinget och demokratins stabilisering
 - c) Den nordiska orienteringen
3. II världskriget återverkningar på Finland.
 - a) Vinterkriget
 - b) Förutsättningarna för det nationella samgåendet
 - c) Fortsättningskriget
 - d) Freden i Paris
 - e) Följderna av krigen
4. Förhållandenas stabilisering.
 - a) Den utrikespolitiska och ekonomiska utvecklingen
 - b) Paasikivi-Kekkonen-linjen
 - c) Finland och de mellanfolkliga organisationerna
5. Kulturlivet.
 - a) Skolväsendet och folkbildningsverksamheten
 - b) Den vetenskapliga forskningen
 - c) Konsten
3. Det nutida samhället i Finland.

I Den demokratiska staten.

1. Medborgarens fundamentala rättigheter och skyldigheter
2. Den lagstiftande makten
3. Den verkställande makten
4. Statshushållningen
5. Rättsväsendet
6. Försvarsväsendet

7. Kommunalförvaltningen
8. Parti- och organisationsverksamheten
9. De religiösa samfundet

II Ekonomiska frågor.

1. Ekonomiska grundbegrepp
 - a) Produktionsfaktorerna, produktionen och nationalinkomsten
 - b) Konsumtionen, levnadsstandarden, levnadskostnadsindex
 - c) Myntet, penninghushållningen och kreditväsendet
2. De allmänna dragen i Finlands ekonomiska liv
 - a) Lant- och skoghushållningen
 - b) Industrin och trafiken
 - c) Inrikes- och utrikeshandeln
 - d) Staten och näringslivet
3. Den ekonomiska verksamheten
 - a) Den ekonomiska cirkulationen
 - b) Priser och löner
 - c) Konjunkturerna
 - d) Det ekonomiska uppsvinget
 - e) Inflation

III Sociala frågor.

1. Sysselsättningen och arbetsmarknadsfrågorna
2. Arbetslagstiftningen
3. Socialskyddet
4. Befolkningspolitiken
5. Hälsovården och sjukvården
6. Kolonisationsverksamheten
7. Rusdrycksfrågan
8. Brottsligheten

B. Gymnasiet

Vid disponeringen av gymnasiets lärokurser i historia har i gymnasiet eftersträvat en komplettering och fördjupning av det i mellanskolan inhämtade kunskapsstoffet genom skärskådande av den historiska utvecklingen från en i någon mån annan synvinkel än i mellanskolan. För att underlätta detta har två alternativ för

gymnasiets kurs i allmän historia uppgjort. Alternativ I ligger jämförelsevis nära det hittills följda periodiska behandlingssättet, alternativ II åter strävar till att åstadkomma en behandling av utvecklingen på olika områden under rätt långa tidsperioder. För kursen i Finlands historia har uppgjorts endast ett alternativ. Stoffet för samhällslära och ekonomikunskap ingår i ämnesgruppen "Det nutida samhället i Finland" samt det stoff som utreder karaktären och betydelsen av det mellanfolkliga samarbetet i ämnesgruppen "Det internationella samarbetet".

1. Allmän historia

Alternativ I

I Gamla tiden

1. Förhistoria: Människans utveckling till en kulturskapande faktor
 - a) De första yttringarna av kultur
 - b) Faktorer som främjat kulturen
2. Orienten: Ursprungliga former för ett organiserat samhällsliv och för mångsidiga kulturer
 - a) De bördiga floddalarnas kulturer
 - b) Uppkomsten av samhällen som idkar byteshandel
 - c) De militära erövringarnas inverkan på kulturernas gestaltning
 - d) Det socialt-politiska tänkandet och samhällets struktur
 - e) Grunddragen i olika religioner
 - f) Skrivkonstens utveckling
3. Grekland: Den europeiska kulturens begynnelse
 - a) Den grekiska kulturens rötter
 - b) Naturförhållandena och näringslivet
 - c) Den grekiska kulturkretsens ekonomiska och kulturella expansion
 - d) Samhällsklasserna och statssystemen
 - e) Det religiösa och filosofiska tänkandet samt litteraturen
 - f) De bildande konsterna
 - g) Orsakerna till den politiska oenhetligheten och dess inverkan på Greklands kultur och politiska historia
 - h) Den hellenistiska kulturen

4. Rom: Den västerländska kulturens utveckling

- a) Den ekonomiska och sociala utvecklingen
- b) Förändringar i stats- och styrelsesystemet
- c) Den romerska republikens andliga arv
- d) Roms kultur (den romerska rätten)
- e) Världsväldets uppkomst, dess karaktär och orsakerna till dess undergång (Kristendomen)

II Medeltiden: Den kyrkliga kulturen och ståndssamhället

- a) Folkvandringarna, deras orsaker och följder
 - 1. Germanerna
 - 2. Slaverna
 - 3. Vikingarna
- b) Roms politiska och andliga arv
 - 1. Öst-Rom
 - 2. Universalstatsidén (Karl den Store, Otto den Store)
- c) Katolska kyrkan
 - 1. Den andliga makten (den katolska kulturen)
 - 2. Kyrkans politiska betydelse (investiturstriden)
 - 3. Den kyrkliga konsten
 - 4. Undervisningen och forskningen
- d) Det ekonomiska livet och näringslivet under medeltiden
- e) Feodalstaten och ståndssamhället
- f) Uppkomsten av arabernas världsvälde och den arabiska kulturen
- g) Korstågens karaktär och verkningar
- h) Uppkomsten av nationalstater
- i) Mongolerna och turkarna

III Nya tiden

- 1. Renässansen: Den kyrkliga kulturens dominerande ställning börjar svikta
 - a) Renässansens karaktär och betydelse (de bildande konsterna, naturvetenskaperna)
 - b) Inverkan av de s.k. stora uppfinningarna och upptäcktsfärderna
 - c) Reformationens orsaker och betydelse (den katolska reaktionen)
- 2. 1500-1700-talen: Den enväldiga monarkins tid
 - a) Regenten som centrum för politiken
 - 1. Habsburgska ättens välde

2. Spanien som stormakt
 3. 30-åriga kriget
 4. Den franska kungamakten
 5. Ökningen av Preussens och Rysslands politiska betydelse (Polens delning)
 - b) Sjömakternas uppkomst
 - c) Striderna om kolonierna
 - d) Inskränkningen av konungamakten i England
 - e) Den andliga kulturen i enväldets skugga
 1. Barocken och rokokon (även musiken)
 2. Litteraturen och scenkonsten
 - f) Utvecklingen av de ekonomiska förhållandena och det ekonomiska tänkandet
 1. Den tidiga kapitalismen
 2. Merkantilismen
 3. Fysiokraterna
 4. Adam Smith
 - g) Samhällsutvecklingen i riktning mot ståndssamhällets upphörande
 - h) Upplysningsfilosofin
 - i) USA:s uppkomst
3. Från revolution till reaktion
- a) Franska revolutionens orsaker och följder
 - b) De inrikes- och utrikespolitiska verkningar av Napoleons verksamhet
 - c) Den andliga atmosfären i Europa i början av 1800-talet
 - d) Den politiska reaktionen samt de sociala och nationella omstörtningrörelserna under början av 1800-talet
4. Nationalstaternas utformning på 1800-talet
- a) Syd-Amerikas politiska frigörelse från Europa
 - b) Italiens enande
 - c) Tysklands enande
 - d) Ryssland och den orientaliska frågan
 - e) Balkanstaternas strider för självständighet
 - f) Japans förnyelse (Kinas konservatism)
5. Demokratins uppsving på 1800-talet
- a) Amerikas Förenta Staters utveckling till en enhetlig stat
 1. Statsförfattningen
 2. Frågan om slavarerna

3. Delstaternas ställning.
 4. Monroë-doktrinen
 - b) II kejsardömet samt III republikens uppkomst och allmänna karaktär i Frankrike
 - c) Den engelska demokratins expansion
 - d) Den politiska utvecklingen i de skandinaviska länderna
6. Den ekonomiska utvecklingen och det ekonomiska tänkandet på 1800-talet
- a) Den vetenskapliga forskningen och tekniken
 - b) Produktionsteknikens utveckling och dess inverkan på det ekonomiska livets karaktär
 - c) Den ekonomiska politiken
 - d) Den ekonomiska expansionen och imperialismen
7. Den sociala utvecklingen på 1800-talet
- a) Företagar- och arbetarklassens tillväxt
 - b) Ökningen av kapitalistgruppernas inflytande
 - c) Den social-politiska ideologins utveckling
 1. Liberalistisk socialpolitik
 2. Demokratins innehåll
 - d) Missförhållanden förorsakade av industrialiseringen
 1. Arbetarfrågan
 2. Problem hos lantbruksbefolkningen
 - e) Sociala reformrörelser
 1. Den socialistiska arbetarrörelsen
 2. Fackföreningsrörelsen (syndikalismen)
 3. Kvinnosaksrörelsen
 4. Folkbildningssträvanden
 - f) Socialpolitikens uppkomst
 1. Englands arbetslagstiftning
 2. Bismarcks socialpolitik
8. Den andliga kulturens utveckling på 1800-talet
- a) Vetenskap och forskning
 1. Darwin
 2. Läkarvetenskapen
 - b) Skönlitteratur och scenkonst
 - c) De bildande konsterna
 - d) Musiken

IV Den nyaste tiden

1. Imperialismens blomstringstid

- a) Det Brittiska imperiet
- b) Det franska kolonialväldet
- c) Tysklands kolonier
- d) Amerikas Förenta Stater
- e) Rysslands expansionssträvanden
- f) De politiska allianserna i Europa
 - 1. Trippelalliansen
 - 2. Ententen
- g) Orsakerna till I världskriget

2. Tiden mellan världskrigen

- a) I världskriget och dess följder
- b) Grundandet av Nationernas Förbund
- c) Sovjetunionens uppkomst
- d) Uppkomsten av självständiga nationalstater i Europa
- e) Demokratins expansion och parlamentarismens utveckling på 1920-talet
- f) Det Brittiska imperiets karaktär förändras
- g) Inre stridigheter och diktatursträvanden
- h) De totalitära staterna
- i) Amerikas Förenta Staters politik
- j) Orsakerna till II världskriget

3. Tiden efter II världskriget

- a) II världskriget och dess följder
- b) Grundandet av FN
- c) Sovjetunionen och folkdemokratierna
- d) Nordamerikas växande inflytande
- e) Politiska grupperingar
 - 1. NATO
 - 2. Warszawa-pakten
- f) Kina-frågan
- g) De asiatiska och afrikanska folkens väg till självständighet

4. Det internationella samarbetet

- a) Den internationella politiken
 - 1. Tidpunktens politiska brännpunkter
 - 2. Den politiska verksamheten för att lösa konflikterna

3. Det territoriella samarbetet och avtalssystemen
- b) Tryggandet av livsbetingelserna och höjandet av levnadsstandarden
 1. Näringsproblemen
 2. Den internationella hälsovården
 3. Den sociala verksamheten
 4. Internationella ekonomiska åtgärder
- c) Det kulturella internationella samarbetet
 1. Den kulturella internationalismen
 2. Fördjupandet av det internationella samförståndet
 3. Det internationella samarbetet på kulturens område
- d) Aktuella universella problem (enligt lärarens prövning)

Alternativ II

I Från kulturens uppkomst till folkvandringarna

1. Människans utveckling till en kulturskapande faktor

- a) De första skedena i människans utveckling
- b) Kulturens uppkomst

2. Den ekonomiska utvecklingen

- a) De tidigaste näringarna
- b) Uppkomsten av jordbrukssamhällen
- c) Lantbruks- och jordbesittningsproblem i Grekland och Rom
- d) Handarbetets och hantverkets utveckling
- e) Uppkomsten av varuutbyte med penningen som grundval
- f) Handelns utveckling
- g) De tidigaste stadierna av olika former av hushållning under gamla tiden

3. Den politiska och sociala utvecklingen

- a) De primitiva soderna och familjen
- b) Släkt- och stamsamfunden
- c) Slaveriets betydelse
- d) De första staterna. Speciellt uppkomstfaktorerna: samhällets struktur, härskarens ställning och religionens inflytande.
 1. Egypten, Babylonien, Assyrien, Persien.
 2. Indien och Kina
- e) Den grekiska stadsstaten

1. Utvecklingen av Athens demokrati

2. Det totalitära systemet i Sparta
 - f) Det hellenistiska statsskicket
 - g) Roms världsvälde
 1. Romerskt tänkande (Den romerska andans kraft-
resurser)
 2. Statsskickets utveckling från republik till envälde
 3. Romarna som världserövrare och administratörer
(lagstiftningen)
 4. Förändringarna i samhällsstrukturen under världsväldets tillväxt
 5. Upplösningen av Roms världsvälde
 6. Öst-Rom som upprätthållaren av arvet från Rom
4. Den andliga utvecklingen
- a) Religionen (speciellt etiken, världsbilden och prästerskapets inflytande)
 1. Religionernas ursprung och tidigaste kultformer
 2. Religioner med många gudar (Orienten, Grekland, Rom, germanerna)
 3. Österns stora religioner (Brahmaismen, buddhismen, judendomen, Zarathustras och Konfutses läror)
 4. Kristendomen i det romerska riket
 - b) Skrivkonstens utveckling och böckerna
 - c) Filosofin, uppfostran och litteraturen
 1. Orienten, Indien och Kina
 2. Grekland, Rom och den hellenistiska kulturkretsen
 - d) Det vetenskapliga arbetet
 1. Orienten, Indien och Kina
 2. Grekland, Rom och den hellenistiska kulturkretsen
 - e) De bildande konsterna
 1. Orienten
 2. Grekland, Rom och den hellenistiska kulturkretsen

II Medeltiden och nya tidens gryning

1. Den ekonomiska utvecklingen
 - a) Återgången till naturalhushållning
 - b) Det germanska samhällets ekonomiska bas
 - c) Lantbruket och jordbesittningsförhållandena (livegenskapen)
 - d) Handeln under medeltiden
 - e) Korstågens inverkan på det ekonomiska livets utveckling
 - f) Städernas utveckling (skråväsendet)

- g) Förkapitalismen i slutet av medeltiden
- h) De ekonomiska följderna av upptäcktsfärderna (kolonialismens uppkomst)

2. Den politiska och sociala utvecklingen

- a) De stora folkvandringarnas århundraden
 - 1. Det germanska samhället och vandringarna
 - 2. Vikingatågen
 - 3. Slavernas vandringar
 - 4. Araberna
 - 5. Mongolerna och turkarna
- b) Staten och samhället i Europa under medeltiden
 - 1. Feodalväsendet och ståndssamhället
 - 2. Världsstatsidén som en grund för maktsträvandena (Karl den Store, Otto den Store, påvens världsliga makt, Habsburgarna)
 - 3. Nationalstaternas gestaltning (England, Frankrike Spanien)

3. Den andliga utvecklingen

- a) Religionen
 - 1. Kristendomens utbredning
 - 2. Påvens i Rom upphöjande till kristenhetens ledning
 - 3. Islam och dess utbredning
 - 4. Den katolska kyrkans maktställning
- b) Undervisningen och uppfostran
 - 1. Riddaruppfostran
 - 2. Yrkesuppfostran
 - 3. Skolorna och universiteten under medeltiden
- c) Konsten under medeltiden
- d) Vetenskapen under medeltiden
 - 1. Arabernas vetenskapliga forskningsarbete
 - 2. Teologien
 - 3. Medeltidens statsteori och ekonomiska teori
- e) Böckerna under medeltiden och uppfinandet av boktryckarkonsten
- f) Renässansen och humanismen
- g) Upptäcktsfärderna och den experimentella naturvetenskapen som upphovet till en vidgad världsbild
- h) Reformationen och den katolska reaktionen (politiska och sociala omständigheter som inverkat på dessa samt följderna av dem)

III Den enväldiga monarkins tid (1500-1700-talen)

1. Den politiska utvecklingen

- a) Sjömakternas uppkomst
- b) Striderna om kolonierna
- c) Regenten som centrum för politiken
 1. Enväldets statsteoretiska grund
 2. Habsburgarnas ättevälde, särskilt i Spanien
 3. Den franska kungamakten
 4. De nordiska länderna
 5. Preussens uppkomst och uppsving till politisk betydelse
 6. Ryssland framträder som en europeisk maktfaktor
 7. Kabinettpolitik (30-åriga kriget, maktbalansen i Europa)
- d) Inskränkandet av konungamakt i England (från och med 1200-talet)

2. Utvecklingen av de ekonomiska och sociala förhållandena och begreppen

- a) Merkantflismen
- b) Fysiokratismen
- c) Adam Smith
- d) Utvecklingen av det statsteoretiska tänkandet
- e) Samhället under enväldetiden och upplysningstidens sociala strävanden
- f) USA:s konstitution

3. Den andliga kulturen i enväldets skugga

- a) Barocken och rokokon
- b) Litteraturen och scenkonsten
- c) Naturvetenskapliga forskningsresultat
- d) Upplysningstidens världsåskådning
- e) Goethe och Schiller

IV Från franska revolutionen till I världskriget

1. Den politiska utvecklingen

- a) Franska revolutionen och Napoleon
 1. Utvecklingen av upplysningstidens politiska ideologi
 2. Det första framträdandet av demokratiska åskådningar
 3. Betydelsen av de administrativa och sociala reformerna

4. Det nationella tänkandets uppvaknande
 - b) Kampen mellan reaktionen och de nya idéerna
 1. Kongressen i Wien och den heliga alliansen
 2. Den politiska liberalismen
 3. De sociala omstörtningsförsöken
 - c) Uttryck och ytterlighetsformer hos nationalitetsidén
 1. De nationella självständighetsrörelserna
 2. Italiens och Tysklands enande
 3. Orientaliska frågan - panslavismen
 4. Imperialismen
 - d) I världskriget och dess orsaker
2. Den ekonomiska utvecklingen
- a) Naturvetenskapens och teknikens utveckling
 - b) Nya produktionskrafter tas i användning
 - c) Industrialiseringens allmänna drag
 - d) De olika näringarna under industrialiseringens tide-
varv
 1. Kraft- och bränslefrågan
 2. Den industriella produktionen
 3. Trafiken
 4. Världshandeln
 5. Lanthushållningen
 - e) Utvecklingen av det ekonomiska tänkandet
 1. Den klassiska skolan
 2. Liberalismen (Manchesterskolan)
 3. Protektionismen
 - f) Huvuddragen i den ekonomiska konjunkturutvecklingen
 - g) Utvecklingen av det ekonomiska livets organisation
 1. De ekonomiska företagsformerna och sammanslutningarna
 2. Den ekonomiska politiken
 3. Det internationella ekonomiska samarbetet
3. Den sociala utvecklingen
- a) Befolkningsutvecklingen
 1. Förutsättningarna
 2. Förändringarna i samhällsstrukturen
 3. Flyttningsrörelsen
 - b) Arbetarfrågan och arbetarrörelsen
 1. De sociala följderna av industrialismen
 2. Socialismen

3. Kooperationen
 4. Fackföreningsverksamheten
 - c) Arbetarskyddet och socialskyddet
 - d) Förändringen i kvinnans ställning
 - e) Problem hos lantbruksbefolkningen
4. Den andliga utvecklingen
- a) Undervisningsväsendets utveckling
 1. Folkundervisningen
 2. Kvinnouppfostran
 3. Det fria folkbildningsarbetet
 4. Yrkesskolningen
 5. Förändringen av läroverkets karaktär
 - b) Litteraturen och scenkonsten (speciellt det sociala innehållet)
 1. Romantiken
 2. Realismen
 3. Den moderna litteraturen
 - c) De bildande konsterna
 1. Nyklassicismen
 2. Romantiken
 3. Den nutida konstens utveckling
 - d) Musiken
 - e) Vetenskapen
 1. Naturvetenskaperna (forskningen inom lanthushållningen)
 2. Läkarvetenskapen
 3. De humanistiska vetenskaperna
 4. Samhällsvetenskaperna
 - f) Det tryckta ordets utbredning (tidningspressen)
 - g) Brytningen i fråga om världsåskådning under slutet av 1800-talet

V Från världskrigen till närvarande tid

1. Den politiska utvecklingen
 - a) Efterverkningarna av I världskriget
 1. Nationernas Förbund och det mellanfolkliga samarbetet
 2. Fredsfördragen
 3. De politiska förändringarna
 4. Den andliga brytningen

- b) Den politiska demokratins utveckling
 - 1. Det republikanska tänkandet
 - 2. Rättigheten att bilda organisationer
 - 3. Folkrepresentationen och rösträtten
 - 4. Parlamentarismen
 - c) Socialismen som grund för politiskt tänkande
 - 1. Statssocialismen, socialdemokratien, kommunismen
 - 2. Sovjetunionen
 - d) De totalitära systemen
 - 1. Italien
 - 2. Tyskland
 - 3. Övriga totalitära strävanden
 - e) Tiden efter II världskriget
 - 1. II världskriget, dess orsaker och följder
 - 2. FN och intensifieringen av det mellanfolkliga samarbetet
 - 3. Det kalla krigets värld (sammanslutningarna, politikens brännpunkter)
 - f) Demokratins och nationalitetstänkandets förverkligande i utomeuropeiska länder
 - 1. USA:s inre och yttre tillväxt
 - 2. Syd-Amerika
 - 3. Brittiska imperiets förvandling till ett folksamfund
 - 4. Frankrikes kolonialmakt
 - 5. De övriga kolonialmakterna
 - 6. Kolonialmaktens upphörande
 - g) Den nordiska samhörigheten
 - 1. Från skandinavism till nordiskt tänkande
 - 2. Former för nordiskt samarbete
2. Den ekonomiska utvecklingen
- a) I världskrigets krigsskadeståndsproblem och Europas ekonomi
 - b) Den ekonomiska krisen på 1930-talet
 - 1. New Deal
 - 2. Påbörjandet av upprustningen
 - c) Lärdomar av krigshushållningen
 - d) Världshandeln (bundenhet och expansion)
 - e) Ekonomiska gruppbildningar och samarbetsavtal
 - f) Den ekonomiska räntabiliteten

3. Den sociala utvecklingen

- a) Förändringarnas i näringslivet inflytande på befolkningsstrukturen
- b) Den stigande levnadsstandarden
- c) Socialskyddets allmänna utveckling

4. Den andliga utvecklingen

- a) Litteraturen och konsten
- b) Vetenskapen

2. Finlands historia

I Befolknings- och bosättningshistoria

1. Bosättningen under sten- och bronsåldern
2. Finnarnas inflyttning till Finland
3. Bosättningsens utbredning

II Utvecklingen från de olika folkstammarna till autonomiens tidevarv

1. Den politiska utvecklingen

- a) De olika folkstammarnas tidevarv
- b) Tiden under det svenska väldet
 1. Det svenska väldets successiva konsolidering till ca år 1600
 2. Finland fast förbundet med Sverige
 3. Strävanden att skilja Finland från Sverige

2. Den ekonomiska utvecklingen

- a) Ödemarkshushållningen
- b) Lanthushållningen
- c) Handeln
- d) Industrin

3. Den samhälleliga utvecklingen

- a) Samhället under den förhistoriska tiden
- b) Ståndssamhället

4. Den andliga utvecklingen

- a) Religionen
 1. Hednatiden
 2. Bibliska tiden
 3. Den lutherska tiden

- b) Finlands försvenskning samt den därav föranledda reaktionen på 1700-talet
- c) Den lärda bildningen
 - 1. Den lärda skolan (till år 1872)
 - 2. Universitetet och vetenskaperna
 - 3. Folkundervisningen (ända till grundandet av folkskolan)
- d) Litteraturen
- e) De bildande konsterna
 - 1. Medeltiden
 - 2. Den finska barocken
 - 3. Den gustavianska stilen

III Från autonomiens tid till närvarande tid

1. Den politiska utvecklingen

- a) Autonomiens uppkomst och begynnelsekedan
 - 1. Finlands statsrättsliga ställning
 - 2. Det autonoma administrationssystemet
 - 3. Den byråkratiska förvaltningens tid
- b) Det nationella uppvaknandet
 - 1. Åboromantiken och Arwidsson
 - 2. Lönnrot och Runeberg
 - 3. Snellman
 - 4. Språkstriden
- c) Det konstitutionella statslivets tid
 - 1. Alexander II och lantdagen
 - 2. Partilivets uppkomst
- d) Ofärdsåren
 - 1. Den tidigare ofärdsperioden
 - 2. Rösträttskampen
 - 3. Lantdagsreformen
 - 4. Den senare ofärdsperioden
- e) Politisk självständighet uppnås
 - 1. Medborgarkriget och striden om statsskicket
 - 2. Den självständiga staten skapas
- f) De ideologiska striderna 1918-1939
 - 1. Vita och röda
 - 2. Demokratins uppkomsttid
 - 3. Frändefolksideerna, lappoideologin
 - 4. Demokratins konsolidering

- g) Finland i krigens virvlar
- h) Tiden efter krigens virvlar
 - 1. Återuppbyggnadsarbetet
 - 2. Den inrikespolitiska utvecklingen
 - 3. Neutralitetspolitiken
- 2. Den ekonomiska utvecklingen
 - a) Det ekonomiska livet och näringslivet under första hälften av 1800-talet
 - b) Skogsindustrins uppkomst
 - c) Den förbättrade trafiken
 - d) Förutsättningarna för industrins utveckling
 - e) Lanthushållningens utveckling
 - f) Handels expansion
- 3. Den sociala utvecklingen
 - a) Befolkningsutvecklingen och förändringarna i samhällets struktur
 - b) De sociala missförhållandena på landsbygden
 - c) Flyttningsrörelsen inom landet och emigrationen
 - d) De sociala reformrörelserna
 - 1. Arbetarrörelsen
 - 2. Torparfrågan
 - e) Drag i utvecklingen inom den sociala lagstiftningen
 - f) Kolonisationsverksamheten
 - g) Uppkomsten av olika samhällsorganisationer
- 4. Den andliga utvecklingen
 - a) Litteraturen, musiken och scenkonsten
 - b) De bildande konsterna
 - c) Det vetenskapliga forskningsarbetet
 - d) Tidningspressen

3. Det nutida samhället i Finland

I Den demokratiska staten

- 1. Medborgarens fundamentala rättigheter och skyldigheter i det demokratiska samhället
- 2. Tillämpandet av statsmaktens tredelningsprincip i Finlands statsförfattning
- 3. Riksdagen, en manifestation av demokratin
- 4. Regeringen och parlamentarismen

5. Republikens presidents rättigheter och ställning
6. Grunddragen i rättsväsendet
7. Utrikespolitikens utformning och dess allmänna karaktär
8. Statens ekonomi; statens beskattnings- och ekonomiska politik
9. Grunddragen i förvaltningsmaskineriet
10. Kommunens uppgifter
11. Organisations- och partilivet i det demokratiska samhället
12. Arméns ställning och uppgifter
13. Den kyrkliga lagstiftningen och religionsfriheten

II Det ekonomiska livet

1. Grunddragen i Finlands ekonomiska liv
2. Lantbruks- och kolonisationspolitiken
3. Skogsbruket och skogspolitiken
4. Förutsättningarna för industrins utveckling
5. Det ekonomiska livet organiserar sig
6. Utvecklandet av kommunikationerna
7. Grunddragen i penning- och kreditsystemet
8. Det ekonomiska livet och upprätthållandet av sysselsättningen
9. Problem inom handeln och handelspolitiken

III Sociala frågor

1. Arbetsmarknadsorganisationerna och deras verksamhet
2. Utvecklandet av arbetslagstiftningen
3. Hälsovården och sjukvården
4. Socialskyddet och dess betydelse
5. Alkoholpolitiken
6. Bekämpandet av brottsligheten
7. Den befolkningspolitiska lagstiftningen

IV Kulturpolitiken

1. Hur skolväsendet tillfredsställer individens och samhällets behov
2. Utvecklandet av högskolorna och den vetenskapliga forskningen
3. Främjandet av konsten
4. Staten och de fria kulturintressena

IV Lärokurserna för olika skolformer och klasser

Kursen är uppdelad för olika skolformer och klasser och strävar å ena sidan till en jämn fördelning av lärostoffet och å andra sidan till att åstadkomma ändamålsenliga pedagogiska undervisningshelheter. För att det skall lyckas att i den lärokurs man satt som mål förskjuta tyngdpunkten i undervisningen till den nyaste tidens historia, bör lärarna beakta de tider som anslagits för behandlingen av de olika tidevarven.

Emedan man fortfarande har önskat bibehålla möjligheten att både jämsides och efter varandra läsa kurserna i allmän historia och Finlands historia, har kurserna grupperats enligt båda systemen.

A. Skild lärobok i allmän och i Finlands historia

8-klassiga lyceer och samlyceer

II klassen (2 vt)	Ur allmänna historien gamla tiden och från medeltiden germanernas forntida förhållanden, germanernas folkvandringar och Öst-Rom.
III klassen (3 vt)	Ur allmänna historien medeltiden från arabernas politiska öden till medeltidens slut, övergången till nya tiden och nya tiden till Franska revolutionen.
IV klassen (3 vt)	Ur allmänna historien nya tiden från Franska revolutionen till nya tidens slut. Finlands historia till sammanbrottet av Sveriges stormaktsvälde.
V klassen (4 vt)	Finlands historia från sammanbrottet av Sveriges stormaktsvälde till lärokursens slut. Det nutida samhället i Finland. Världen av i dag.
VI klassen (3 vt)	Ur allmänna historien gamla tiden, medeltiden och nya tiden till franska revolutionen.
VII klassen (3 vt)	Ur allmänna historien nya tiden från franska revolutionen till nya tidens slut.

VIII klassen (4 vt)

Finlands historia från den autonoma tiden till det konstitutionella statslivets tid.

Finlands historia från det konstitutionella statslivets tid till lärokursens slut. Det nutida samhället i Finland. Det mellanfolkliga samarbetet.

8-klassiga klassiska lyceer

II klassen (2 vt)

Ur allmänna historien gamla tiden till Roms kejsardöme.

III klassen (2 vt)

Ur allmänna historien gamla tiden till slut, medeltiden och övergången till nya tiden.

IV klassen (3 vt)

Ur allmänna historien av nya tiden 1500-1700-talen samt av 1800-talet till imperialismens tid.

V klassen (3 vt)

Ur allmänna historien nya tiden till slut. Världen av i dag.

VI klassen (3 vt)

Finlands historia till den autonoma tiden

VII klassen (3 vt)

Ur Finlands historia den politiska utvecklingen under autonomien och självständighetstiden.

VIII klassen (4 vt)

Lärokursen i Finlands historia till slut. Det nutida samhället i Finland. Det mellanfolkliga samarbetet.

Anmärkning. Emedan timplanen för Svenska normallyceum och Svenska klassiska lyceum i Åbo något avviker från ovanstående timplan, bör lärokurserna utformas med hänsyn härtill.

9-klassiga flicklyceer

II klassen (2 vt)

Ur allmänna historien gamla tiden och av medeltiden germanernas forntida förhållanden, de germanska folkvandringarna och Ost-Rom.

- III klassen (2 vt) Ur allmänna historien medeltiden från och med arabernas politiska öden till medeltidens slut, övergången till nya tiden, och av nya tiden till det franska väldets nedgång på 1700-talet.
- IV klassen (2 vt) Ur allmänna historien 1500-1700-talen, det franska väldets nedgång, den franska revolutionen, Napoleons tid, statsskicks- och nationalitetsstridernas tid samt imperialismens tid.
- V klassen (3 vt) Allmänna historien fr.o.m. 1800-talets ekonomiska utveckling till lärokursens slut. Från Finlands historia till den ekonomiska verksamheten under den autonoma tiden.
- VI klassen (3 vt) Finlands historia fr.o.m. den ekonomiska verksamheten under den autonoma tiden till lärokursens slut. Det nutida samhället i Finland. Världen av i dag.
- VII-IX klassen Samma kurser som i lyceernas och samlyceernas VI - VIII klasser.
- 6-klassiga läroverk
- III klassen (3 vt) Ur allmänna historien gamla tiden, medeltiden, övergången till nya tiden samt av 1500-1700-talen till Englands inre utveckling på 1700-talet.
- IV klassen (3 vt) Allmänna historien från Englands inre utveckling på 1700-talet till lärokursens slut. Ur Finlands historia ända till frihetstiden och det upplysta enväldets tid.
- V klassen (3 vt) Finlands historia från frihetstiden och det upplysta enväldets tid till lärokursens slut. Det nutida samhället i Finland.
- VI - VIII klasserna Samma kurser som på motsvarande klasser i 8-klassiga lyceer och samlyceer.

B. Kombinerad lärobok i allmän historia och Finlands historia.

8-klassiga lyceer och samlyceer

- II klassen (2 vt) Ur allmänna historien gamla tiden och av medeltiden germanernas forntida förhållanden, de germanska folkvandringarna och Öst-Rom.
- III klassen (3 vt) Ur allmänna historien medeltiden från arabernas politiska öden till medeltidens slut, övergången till nya tiden, och av nya tiden till det franska väldets nedgång på 1700-talet. Finlands historia till frihetstiden och det upplysta enväldets tid.
- IV klassen (3 vt) Allmänna historien från det franska väldets nedgång på 1700-talet till förändringen av de sociala förhållandena på 1800-talet. Finlands historia från frihetstiden och det upplysta enväldets tid till samhällsproblemen under den autonoma tiden.
- V klassen (4 vt) Allmän historia från förändringarna i de sociala förhållandena på 1800-talet till lärokursens slut. Finlands historia från samhällsproblemen under den autonoma tiden till lärokursens slut. Det nutida samhället i Finland. Världen av i dag.
- VI - VIII klasserna Samma kurser som vid användning av skilda läroböcker.

9-klassiga flicklyceer

- II klassen (2 vt) Ur allmänna historien gamla tiden samt av medeltiden germanernas forntida förhållanden, germanernas folkvandringar och Öst-Rom.
- III klassen (2 vt) Ur allmänna historien medeltiden från arabernas politiska öden till medeltidens

- slut och övergången till nya tiden. Ur
Finlands historia förhistorien, medel-
tiden och av reformationstiden till
Gustav Vasas ekonomiska reformer.
- IV klassen (2 vt) Ur allmänna historien 1500-1700-talen.
Finlands historia från Gustav Vasas eko-
nomiska reformer till statskicket under
den gustavianska tiden.
- V klassen (3 vt) Allmänna historien från franska revolu-
tionen till första världskriget. Finlands
historia från statskicket under den
gustavianska tiden till ofärdsåren.
- VI klassen (3 vt) Allmänna historien från första världs-
kriget till lärokursens slut. Finlands
historia från ofärdsåren till lärokursens
slut. Det nutida samhället i Finland.
Världen av i dag.
- VII - IX klasserna Samma lärokurser som vid användning av
skilda läroböcker.

V Allmänna anvisningar för urvalet och behandlingen av under-
visningsstoffet

a) Undervisningens betydelse och objektivitet

Vid historieundervisningen bör uppmärksamhet fästas även vid utredandet av undervisningens ändamål och betydelse genom att fram-
lägga konkreta exempel, jämförelser och orsakssammanhang, emedan det
är viktigt, att eleverna har en levande känsla av undervisningens
praktiska värde.

Skärskådandet av en viss historisk företeelse ur många olika
synpunkter är ägnat att utveckla omdömesförmågan och toleransen i
fråga om åsikter, som avviker från den egna uppfattningen. Läraren
bör medvetet sträva till objektivitet vid behandlingen av sådana åsik-
ter och strävanden, som han inte godkänner, eller vilkas värde och
betydelse han underskattar. Då respekterandet av fakta och en upp-
riktig strävan efter att finna sanningen är den enda pålitliga grunden
för ett framgångsrikt samarbete mellan medborgarna och då detta fak-

tum är ägnat att öka även det internationella samförståndet, borde man vid undervisningen i historia och samhällslära alldeles särskilt sträva till att vägleda eleverna till ett objektivt tänkande.

b) Behandlingen av lärokursen i mellanskolan och gymnasiet

Det historiska kunskapsmättet har som en helhet skisserats i lärokurserna. Studierna kan ordnas t.o.m. på många olika sätt, blott man uppnår det kunskapsmätt och pedagogiska mål som lärokurserna förutsätter.

Det lärostoff som inrymmes i lärokurserna kan behandlas antingen på samma sätt som hittills så, att man i mellanskolan och gymnasiet läser historiekursen huvudsakligen i samma kronologiska ordningsföljd eller så, att kursen i gymnasiet uppbygges på en annan grundval än mellanskolekursen.

Den dubbla behandlingen förutsätter dock, att man i mellanskolan och gymnasiet förutom olika undervisningsmetoder använder även olika undervisningsstoff.

Enligt lärarens eller läroboksförfattarens prövning kan man på mellanskolstadiet lämna några avsnitt av kursen obehandlade och upptaga dem först på gymnasialstadiet. I stället kan man i mellanskolan utförligare fördjupa sig i sådana avsnitt av kursen, som speciellt på detta utvecklingsstadium är ägnade att hos eleverna väcka intresse för historia. Vissa delar av mellanskolans kurs torde man i gymnasiet behöva återkalla i minnet endast i form av repetitioner.

Då man på gymnasialstadiet läser partier som hör till mellanskolans kurs, bör dessa dryftas ur en ny synvinkel. På ett mångsidigare sätt än tidigare bör man sträva till att fördjupa sig i de historiska företeelsernas orsaker och följder samt att fastare än tidigare förbinda händelserna med de historiska utvecklingslinjerna. I sådant syfte bör man, även då man använder sig av koncentrisk kurs, granska olika skeden i ljuset av samma synpunkter och följa med förändringen och utvecklingen inom vissa centrala företeelser. Man bör klargöra, vilka drag som varit karaktäristiska för resp. skeden, och huru de förändrats under de följande skedena.

Den egentliga mängden av frågor som skall behandlas är det inte skäl att utöka i gymnasiet, i fall det inte är fråga om ett sådant avsnitt i kursen, som på mellanskolstadiet avsiktligt blivit obehandlat eller behandlats endast i översiktlig form. På gymnasial-

stadiet bör man lägga an på att, genom att ställa problem, skärskåda företeelsernas orsaker och följder och sålunda erhålla lösning på problemen, framför allt fördjupa den av mellanskolan givna - på en beskrivande och berättande framställning grundade - uppfattningen om motsvarande avsnitt av historien. Jämsides med den europeiska kulturutvecklingen bör man härvid försöka skärskåda den historiska utvecklingen även ur hela världens synvinkel.

En enligt tidsskeden eller utvecklingsområden indelad historieundervisning i gymnasiet är ägnad att stimulera eleverna i deras studier, emedan de kommer att skärskåda delvis redan kända företeelser ur en ny synvinkel. Behandlingssättet enligt tidsskeden är ägnat att fördjupa den helhetsbild som erhållits av olika tidpunkter, behandlingen enligt utvecklingsområden åter bidrager till att lära eleverna förstå den inre utvecklingen hos vissa företeelser och de olika tidsskedenas organiska anslutning till varandra. Men om man kommer att följa med utvecklingen på något område under mycket långa tidsperioder kan det dock bereda svårigheter att ansluta den till helhetsutvecklingen. För att åstadkomma en rätt avvägning och för att underlätta historieundervisningen i gymnasiet bör man behandla relativt långa tidsskeden, inom vilka man granskar de olika företeelsernas utveckling områdesvis. Då man följer en sådan uppdelning vid undervisningen är det viktigt att till slut skissera upp en helhetsbild av varje tidsskede. Man bör också komma ihåg att anknyta den enligt utvecklingsområden företagna granskningen till tidigare motsvarande översikter.

c) Behandlingen av Finlands historia

Vid studiet av Finlands historia kan även flere metoder följas. Den kan inläras helt och hållet separat efter behandlingen av kursen i allmän historia, vilket är ägnat att framhäva betydelsen av hemlandets historia. Sedan gammalt har många lärare undervisat i Finlands historia jämsides med allmänna historien. Goda erfarenheter har också erhållits, då vår historia under det svenska väldets tid behandlats i samband med den allmänna historien, men den autonoma tiden och självständighetstiden separat efter kursen i allmän historia.

d) Samhällslärans andel i kursen

Under lektionerna i historia förklaras huru det nutida finska samhället uppkommit. Avsikten med samhällsläran är att göra eleverna förtrogna med detta samhälle sådant det är i vår egen tid.

Man borde sträva därefter, att i mellanskolans avslutande klass i allmänhet 40 - 60 timmar per år skulle reserveras för samhällslära, i s.k. skolor av ny typ (3-klassiga) dock minst 30 timmar. I gymnasiets högsta klass borde inom alla skolformer samhällslära läsas 30 - 40 timmar.

e) Läroboken

Mellanskolans historiekurs kan inhämtas antingen ur sådana läroböcker, i vilka den allmänna historien och Finlands historia behandlas skilt för sig, eller ur sådana, i vilka den allmänna historien och Finlands historia är förenade.

Emedan en rikligare användning av läsestycken på mellanskolestadiet är ägnad att göra undervisningen levande och sålunda väcka intresset, kan antingen en sådan lärobok följas, där textstyckena och läsestyckena ingår i samma bok, eller en sådan, som huvudsakligen innehåller endast det stoff som hör till kursen, i vilket fall det stoff, som avser att ytterligare belysa de historiska händelserna och stimulera eleverna, bör sökas i andra verk. Även på gymnasialstadiet kan en fristående läsebok användas i syfte att presentera de ursprungliga källorna. Användandet av historiska kartor ^{är} ägnat att effektivisera undervisningen.

Vid undervisningen i samhällslära och ekonomikunskap kan användas antingen den lärobok i historia, i vilken denna kurs ingår, eller en särskild lärobok i samhällslära. Emedan det sakliga stoffet inom undervisningen i samhällslära undergår rätt snabba förändringar, bör läraren hålla sin undervisning i nivå med tiden även om läroboken blivit föråldrad.

VI Metodiska anvisningar beträffande historieundervisningen.

a) Om undervisningsmetoderna på lågstadiet

Som målsättning för undervisningen på lågstadiet kan man anse väckandet av intresse för historia. Lågstadiet bildas närmast av läroverkets II och III klasser. Eleverna i dessa klasser är ännu i hög grad barnsliga. De lyssnar gärna till vad läraren berättar, de betraktar bilder, teckningar, bildband och föremål, de lever sig in i historiens värld i fantasin. Bland lågstadiets elever är många intresserade av att själva uppträda framför klassen och berätta, dekamera eller spela teater. Många tycker också om att få komma och rita på tavlan, visa på kartan eller förklara en plansch. De flesta

elever tycker det är roligt att rita i arbetsböcker och härvid är det på sin plats att t.o.m. med fantasiteckningar levandegöra historien. I arbetsböckerna borde man skriva eller rita endast under lektionerna.

Man bör sträva till att använda största delen av lektionerna till att förbereda den nya uppgiften och till att sysselsätta eleverna i samband med förberedelsen. På lågstadiet utgöres förberedelsens stomme av lärarens berättande framställning, men han bör i anknytning till det tidigare inlärd och till elevernas typiska tankevärld hålla eleverna aktiva. Jämsides med lärarens framställning är det även lämpligt att låta eleverna läsa läsestycken. Därvid är det skäl att turvis låta olika elever framträda. Med anledning av det lästa bör läraren framställa frågor och utreda oklara punkter.

En mångsidig och flitig användning av klasstavlan utgör en väsentlig del av förberedelsen. Teckningar, schematiska bilder, bildband, diapositiv och kartskisser gör framställningen åskådlig och eleverna vänjer sig vid att under lektionen använda sina arbetsböcker utan att störa varandra.

Användandet av handatlas under lektionen är viktigt speciellt på lågstadiet. Eleverna bör särskilt handledasidetta, och därvid kan det vara skäl att någon gång utnyttja hela lektionen till kartuppgifter.

Användandet av film, diapositiv och bildband gör undervisningen levande framför allt på lågstadiet. Läraren kan anlita elevernas hjälp vid förevisandet av dem.

Användningen av planscher hör till de bästa och enklaste sätten att åskådliggöra undervisningen.

Vid behandlingen av hemuppgifterna bör man försöka begagna sig av varierande arbetsformer: man kan låta eleverna berätta, rita eller visa på kartan. Avsikten med lärarens frågor är att återkalla i minnet de händelser som behandlats under föregående lektion och att utröna om eleverna rätt uppfattat dem. Att skriva och uttala namn rätt samt att exakt känna till ett fåtal viktiga årtal är värdefullt även ur den formella uppfostrans synpunkt. Det är nödvändigt, att eleverna, då de får sina hemuppgifter, vet vad de exakt bör kunna och komma ihåg och vad som utgör en kompletterande och förklarande läsning.

Vid behandlingen av hemuppgifterna bör läraren inte låta förleda sig till att ånå undervisa, ty då kan förberedelsen av den

nya uppgiften bli för kort och ytlig. Oriktiga svar bör givetvis rättas. Endast i det fall, då vid förhöret framgår att eleverna alltför ofullständigt tillägnat sig det under föregående lektion behandlade stoffet, bör en del av lektionen offras till att på nytt inlära detta.

b) Om undervisningsmetoderna på mellanstadiet

Emedan eleverna på läroverkets mellanstadium, närmast i IV och V klasserna, i sin utveckling blivit kritiska och i sin självhävdelse rent av spetsfundiga, bör undervisningen anpassas för denna pubertetsålder. De historiska berättelserna har förlorat sin tjusning och i stället har verklighetskravet infunnit sig. Eleverna vill precis veta, hurdana de historiska händelserna verkligen är. Man bör försöka att exakt utreda begreppen, och emedan elevernas lust att bilda sig självständiga åsikter bör objektivt kunskapsmaterial meddelas. Det är främst nutiden som intresserar eleverna, och därför bör de förgångna historiska företeelserna och händelserna i form av jämförelser anknytas till nutidens motsvarande företeelser. Ekonomiska och sociala frågor väcker mera intresse än tidigare, liksom ofta även litteraturen och konsten och i dem framträdande problem, som berör människan och livet.

På mellanstadiet bör lärarens undervisning av det nya stoffet bli allt mera förklarande. Undervisningen bör härvid gestaltas till en utredning av frågornas, händelsernas och företeelsernas yttre och inre sammanhang, orsaker och följder, vilket bör ske i samarbete mellan läraren och eleverna. En målande skildring gör inte mera intryck på mellanstadiet, utan däremot ett sakligt meddelande av uppgifter, ett preciserande av begreppen och deras ordnande till en åskådlig helhet. Då läraren meddelat tillräckligt med vetande kan man få eleverna att aktivt dra sina slutsatser av det föreliggande kunskapsmaterialet. Det är inte skäl att fråga, vad någon elev möjligen råkar veta, utan vad de flesta eleverna genom eftertanke kan få fram ur en händelse eller företeelse.

Vid förhöret av hemuppgifterna på mellanstadiet bör man försöka koncentrera sig på några få frågor. Beträffande dem bör man sträva till att erhålla ett uttömmande svar, som innehåller fakta jämte deras orsaker, tilldragelser och betydelse. Eleverna bör läras att motivera sin åsikt och ange, vari den eventuellt skiljer sig från andra framförda uppfattningar. Det är inte skäl att förhöra hela

läxan i detalj, allra minst skall man fråga efter självklara, av alla kända fakta.

c) Om undervisningsmetoderna på gymnasialstadiet

Stoffet i historiens skolkurs bör på gymnasialstadiet behandlas så, att den allmänna målsättningen är att få fram den historiska utvecklingens orsakssammanhang. Härvid bildas stommen i undervisningen av utvecklingslinjer i form av längdsnitt, om möjligt med utsträckning ända in i nutiden, och av jämförelse mellan de historiska tidevarven.

Beroende på gymnasiets pedagogiska målsättning bestämmes det sätt, som för varje gång kommer till användning vid förberedandet av den nya uppgiften, alltefter vad man under resp. lektion önskar inlära. Under varje lektion är det skäl att i allmänhet upptaga ett bestämt motiv, en fråga, ett problem, gemensamt till behandling. Om eleverna redan har haft att förbereda uppgiften hemma som s.k. ny läxa och ifall de redan behärskar dess sakinnehåll, betyder uppgiftens förberedande en fördjupande behandling av frågan. Oftast bör man dock påbörja förberedelsen av den nya uppgiften efter avslutat förhör av den gamla läxan i början av lektionen genom att lämpligen meddela uppgiften eller framställa problemet. I båda fallen, än med användning av induktion än med deduktion, bör man genom diskussion sträva till målet. Härvid bör läraren leda ordet och uppmuntra eleverna att var och en enligt sina förutsättningar delta i diskussionen.

I undantagsfall kan läraren ty sig till föreläsning som undervisningsform. Härvid förklaras saken i avsnitt punkt för punkt, disponeras på tavlan, och emellanåt ställs frågor till eleverna för att utröna deras förmåga att tillgodogöra sig framställningen. Det är skäl att vänja eleverna vid att genast fråga läraren, då någon omständighet blivit oklar för dem.

På gymnasialstadiet är det ännu större skäl än på mellanskolestadiet att lägga an på att verkställa förhöret med några få frågor. Svaren på dem förutsätter att eleverna fortgående kan och uppfattar både den under föregående lektion förberedda utvecklingslinjen och själva saken. Läxförhöret kan t.o.m. utebli, eller också kan man nöja sig med att fråga efter slutresultatet av det behandlade problemet. Vid förhöret bör man försöka få klart för sig i vilken mån eleverna uppfattat det under föregående lektion förberedda stoffet.

d) Om undervisningsteknik och undervisningsmateriel

Det är skäl att pröva olika undervisningsmetoder och likaså bör ändamålsenlig undervisningsmateriel användas. Med stöd av sin erfarenhet bör läraren försöka få klart för sig, hurudana tillvägagångssätt just han bör använda för att med sina elever uppnå bästa resultat.

Ytterst viktigt är det att använda klasstavlan samt krita och färgkritor. På gymnasialstadiet kommer man knappast tillrätta utan att använda anteckningshäften och på lågstadiet arbetsböcker. Det är även på sin plats att använda historiska bildverk t.ex. för att åskådliggöra konsthistorien.

Undervisningen effektiveras likaså av att bedriva immanent repetition samt av att anordna olika slags skriftliga övningar.

Bmedan den främsta uppgiften vid historieundervisningen i mellanskolan är att väcka intresse, bör man på detta stadium inte föranstalta några egentliga prov. På gymnasialstadiet är det av stor betydelse att vänja sig vid att tänka och uttrycka sig exakt, varför det är skäl att anordna skriftliga repetitioner.

Korta föredrag, framförda av eleverna, medför omväxling i undervisningen och kan öka intresset för historia. Genom att låta eleverna utföra små frivilliga forskningsuppgifter kan man även öka elevernas intresse och utveckla deras omdömesförmåga. Kännedomen om den historiska litteraturen kan främjas genom hänvisningar till källskrifter som eleverna kan använda. I samband med själva undervisningen kan det vara ändamålsenligt att läsa utdrag ur originalverk eller vidlyftigare undersökningar.

Museibesök och exkursioner till historiska platser kan hos eleverna lämna bestående minnen. Klubbverksamheten, då initiativet utgår från eleverna, kan ge mycket stöd åt undervisningen och närma läraren och eleverna till varandra.

Som den viktigaste grunden för valet av undervisningsteknik och undervisningsmateriel torde kunna anses en fortgående försöksverksamhet. Det är skäl för historieläraren att intensivt följa med litteratur, som behandlar undervisningsmetoder, och att deltaga i lärarnas fortbildningsverksamhet samt välja sina arbetsmetoder på grundvalen av fördomsfria personliga experiment.

e) Om undervisningsmetoden i samhällslära och ekonomikunskap

Den undervisning, som behandlar det nuvarande samhället och den ekonomiska verksamheten, koncentreras i läroverket närmast till de högsta klasserna i mellanskolan och gymnasiet. Målet för undervisningen och undervisningsmetoden grundar sig på elevernas olika utvecklingsnivå i dessa klasser. På mellanskolans högsta stadium har vetgirigheten kraftigt vaknat, och därför måste man då vara i stånd att skapa för eleverna en exakt kunskapsgrundval beträffande samhällets och det ekonomiska livets struktur och funktionsorgan. Även undervisningen i gymnasiet har denna målsättning, men därtill bör man utreda samhällets uppgifter och inre verksamhet samt de medel, genom vilka både de offentliga myndigheterna och den medborgerliga verksamheten försöker inverka på samhällets utveckling.

Den samhälls-ekonomiska undervisningen använder i stor utsträckning samma undervisningsmetoder och -materiel som historieundervisningen, dock mera åskådliga teckningar, levandegjord statistik och schematiska bilder. Vid undervisningen rör man sig i nutiden, och därför bör man genom riktig användning av exempel föra samhället och dess problem nära eleverna. Man kan utgå ifrån vad som sker eller hur en inrättning arbetar eller hur ett missförhållande kommer i dagen, och sedan förklarar man vad eller hurudant ett skeende, en inrättning eller ett missförhållande är till sitt väsende. Vid undervisningen bör man särskilt på mellanskolestadiet försöka undvika teoretiserande, och bemöda sig om att som undervisningsstoff använda insikter som erhållits och erhålles ur det levande livet. Framför allt vid undervisningen i ekonomikunskap bör man akta sig för överdrivet teoretiserande. Det är naturligtvis nödvändigt att lära sig en del nationalekonomiska begrepp, men huvudvikten bör fästas vid ekonomiska företeelser och allmänna utvecklingstendenser och inte vid teoretiska tolkningar av dem.

Besök i sociala inrättningar, fabriker, affärer och organisationers byråer kan öka intresset och ge stoff för undervisningen, såvida de förbereds omsorgsfullt och anordnas ändamålsenligt.

Av social klubbverksamhet har erhållits många positiva erfarenheter. Undervisning i yrkesvägledning kompletterar på ett förtjänstfullt sätt undervisningen i samhällslära. Elevernas egna, under ferierna erhållna erfarenheter om arbetsförhållandena i banker, ämbetsverk, inom lantbruket, i fabriker, på byggen m.m. är det skäl att utnyttja i undervisningen, ävensom de vidgade kunskaper de elever förvärvat, vilka vistats och studerat utomlands.

